

CUVIOSUL PAISIE ACHIORITUL
CUVINTE DUHOVNICEȘTI

III
NEVOINȚĂ
DUHOVNICEASCĂ

Traducere din limba greacă
de Ieroschim. Ștefan Nuțescu
Schitul Lacu – Sfântul Munte Athos

EDITURĂ EVANGHELISMOS
BUCUREȘTI - 2017

CUPRINS

Prolog 7

PARTEA ÎNTÂI **RĂZBOIUL GÂNDURILOR**

CAPITOLUL 1	
Gândurile bune și gândurile rele	17
CAPITOLUL 2	
Gândurile de hulă	34
CAPITOLUL 3	
Încrederea în gând	43
CAPITOLUL 4	
Lupta împotriva gândurilor	58

PARTEA A DOUA **DREPTATE ȘI NEDREPTATE**

CAPITOLUL 1	
Primirea nedreptății	75
CAPITOLUL 2	
Îndreptățirea alungă Harul lui Dumnezeu.....	90
CAPITOLUL 3	
Dreptatea dumnezeiască și cea omenească.....	106

PARTEA A TREIA

PĂCATUL ȘI POCĂINȚA

CAPITOLUL 1	
Păcatul îl chinuiește pe om.....	123
CAPITOLUL 2	
Grija de conștiință	136
CAPITOLUL 3	
Supravegherea și cunoașterea de sine	148
CAPITOLUL 4	
Simțirea păcătoșeniei Îl mișcă pe Dumnezeu.....	160
CAPITOLUL 5	
Pocăința are mare putere	174

PARTEA A PATRA

PUTERILE ÎNTUNERICULUI

CAPITOLUL 1	
Vrăjitoria	191
CAPITOLUL 2	
Despre îndrăciți.....	208
CAPITOLUL 3	
Înfricoșătoarea înșelare.....	227
CAPITOLUL 4	
„Rătăcind pe alții și rătăciți fiind ei înșiși.....	246

PARTEA A CINCEA

PUTEREA MĂRTURISIRII

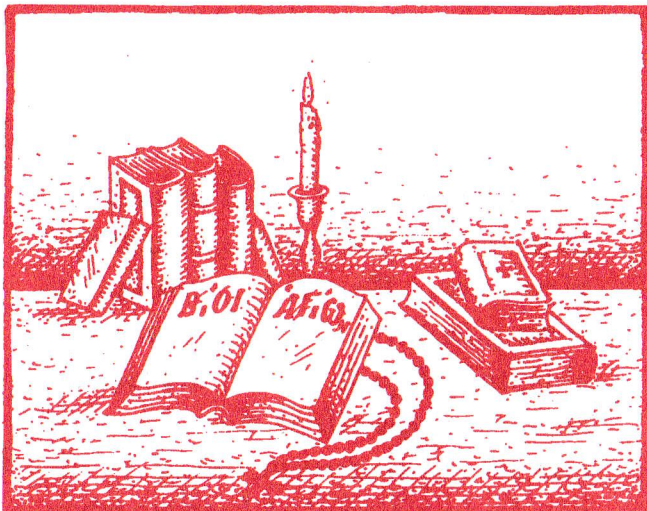
CAPITOLUL 1	
Nevoia de povățuitor duhovnicesc.....	263
CAPITOLUL 2	
Despre spovedania corectă.....	277
CAPITOLUL 3	
Medicul duhovnicesc al sufletului	291
CAPITOLUL 4	
Lucrarea duhovnicului în suflete	300

PARTEA ÎNTÂI

RĂZBOIUL GÂNDURILOR

«Atunci când omul le vede pe toate cu gânduri bune, se curăță și primește Har de la Dumnezeu. Prin gândurile cele de-a stânga el îi judecă și îi nedreptățește pe ceilalți, împiedicând astfel venirea Harului dumnezeiesc și lăsându-l pe diavol să lucreze liber în el».

dința în Stăpânul Raiului, este absolut necesar să-L iubim, să ne recunoaștem păcătoșenia, să ne smerim, ca astfel să-L cunoaștem, să vorbim cu El prin rugăciune și să-L slăvim atât atunci când ne ajută, cât și atunci când ne încearcă.

- Părinte, un om care se odihnește în metanii, post, nevoiță etc. are nevoie să studieze și Dogmatica, Teologia etc.?

- Atunci când cineva are o cultură elementară, aceasta este o unealtă ce îl ajută și îi este suficientă. De aceea nu caută să dobândească cunoștințe pentru a-i ajuta pe alții sau pentru a spune lucruri interesante, ci pentru a se ajuta pe sine. Dacă cineva se va strădui să sfințească tot ceea ce i-a dat Dumnezeu, atunci va veni Harul și îl va lumina. Iar în aceasta află și Dogmatica și Teologia, fiindcă trăiește tainele lui Dumnezeu. Unul poate fi simplu și să nu vrea să învețe mai mult, ci să se mulțumească cu cele pe care i le-a dăruit Dumnezeu.

- Când suntem în mănăstire și încă mai dorim cunoaștere lumească, ce înseamnă aceasta?

- Înseamnă că nu avem cunoașterea duhovnicească. *Cunoașteți adevărul, și adevărul vă va face liberi*⁸. Când omul se va smeri și se va lumina, atunci se va sfinți și mintea lui dimpreună cu puterea rațiunii, în timp ce, înainte de a se sfinți, lucrarea minții este trupească. Dacă cineva, fără carte fiind, încearcă în mod egoist să explice dogmele, să citească Apocalipsa, pe Sfinții Părinți etc., se întunecă și, în cele din urmă, ajunge la necredință. Îl părăsește Ha-

⁸ In. 8, 32.

rul lui Dumnezeu, pentru că a încercat să facă aceasta cu egoism. Vedeți, smerenia ajută în toate! Ea dă puterea. Lucrul cel mai înțelept pe care îl voi gândi, soluția cea mai înțeleaptă pe care o voi afla, sunt cea mai mare neghiobie atunci când au în ele egoismul, în timp ce smerenia este adevărata înțelepciune. De aceea, nevoința trebuie făcută cu mărime de suflet și cu multă smerenie. Altminteri, în loc să folosească, are urmări potrivnice. Minte se întunecă și după aceea un astfel de om ajunge să spună hule, fiindcă a început cu iubire de sine să facă un lucru care este mai presus de puterile sale. Dacă pe unul cu știință de carte, atunci când începe să explice dogmele, îl paște primejdia de a se vătăma, cu cât mai mult pe unul fără carte, care vrea să pătrundă înlăuntrul duhului patristic fără să aibă o viață duhovnicească. Căci unul care are puțină așezare duhovnicească nu ar face aceasta, ci ar spune: „Dacă îmi va trebui ceva, Dumnezeu mă va lumina. Să pun deocamdată în lucrare cele pe care le înțeleg. Sunt atât de multe!”

– Adică, Părinte, când cineva interpretează greșit Evanghelia, înseamnă că nu are smerenie și evlavie?

– Da, pentru că atunci când lipsește smerenia, erminiile ce le face sunt ale minții, ale rațiunii și sunt lipsite de luminarea dumnezeiască.

– Iar când nu înțelege ceva, este mai bine să o lase pentru mai târziu?

– Da, și să spună: „Spune ceva frumos, dar eu nu înțeleg”. Și eu am făcut așa. Când eram mic și citeam Evanghelia, dacă nu înțelegeam ceva, nu încercam s-o explic, ci cugetam: „Zice ceva interesant, dar eu

nu înțeleg”. După aceea vedeam că atunci când trebuia, țac!, venea explicația. Dar și atunci spuneam: „Să întreb și pe altcineva cum se explică aceasta”. Și era exact așa cum o înțelegeam eu. Pentru că este obrăznicie să încerce cineva să interpreteze Evanghelia după mintea lui, mai ales atunci când nu înțelege. De aceea atunci când citiți, să nu le explicați cu mintea, ci să aveți gânduri bune, până ce va veni luminarea dumnezeiască a discernământului, și atunci explicația va veni de la sine.

– Atunci când omul dobândește o așezare duhovnicească mai bună, poate înțelege ceva mai profund?

– Nu înțelege mai profund, ci numai în parte, căci sensurile dumnezeiești sunt nenumărate. Pe unele le poate înțelege acum, iar pe altele mai târziu. Unul se poate să citească întruna, să învețe multe, dar să nu poată intra deloc în noima Evangheliei. Alții se poate să nu citească mult, dar să aibă smerenie, duh de nevoință, și pentru aceasta îl luminează Dumnezeu, ajutându-l să prindă înțelesurile adânci. Cel ce vrea să citească mai mult, vrea aceasta poate din slavă deșartă sau pentru plăcere. Unul ca acesta se aseamănă celui care privește la o întrecere sportivă, dar nu ia aminte cum se luptă cei ce iau parte la ea, ca să se folosească și să devină și el luptător, ci privește mereu la ceas ca să apuce să vadă și alte întreceri. De aceea el nu se face luptător niciodată, ci rămâne mereu spectator.

– Părinte, adeseori se spune despre unul care este cu știință de carte: „Acesta este un om cultivat”. Întotdeauna este așa?

– Când spunem „acesta este un om cultivat”, ne referim la omul cultivat duhovnicește, la cel copt duhovnicește. Am observat că există printre oamenii fără carte unii foarte mândri, iar alții foarte smeriți. Același lucru l-am observat și la cei cultivați. Adică toată baza este cultivarea lăuntrică. De aceea spune și Marele Vasile: „Cel mai important lucru este să ai funcție înaltă și cuget smerit”. Unul care are funcție și are și puțină mândrie, este îndreptățit oarecum. Dar cel care nu are nici funcție înaltă și are și mândrie, este cu desăvârșire neîndreptățit. Toată baza este cultivarea noastră lăuntrică. Dacă cineva este cultivat, atunci este și instruit și are și cugetare smerită. Iar acesta este lucrul cel mai bun. Însă pentru unul ce nu are multă știință de carte, dar are o părere foarte înaltă despre sine, aceasta este foarte grav.

„Cunoștința îngâmfă”

Instruirea exterioară de cele mai multe ori vatămă, pentru că dezvoltă în om o părere înaltă despre el însuși. Apoi această părere se face zid ce împiedică Harul lui Dumnezeu să se apropie de el. Dar dacă omul își va lepăda părerea ce o are despre el însuși, cea falsă, atunci bunul și bogatul nostru Părinte îl va îmbogăți cu luminoasele Lui tâlcuri dumnezeiești. Când însă ticălosul om are o părere înaltă despre el însuși și o păstrează în creier, atunci rămâne numai creier și trup, necunoscând Harul Duhului Sfânt. Adică multe cunoștințe pot pricinui umflarea capului, făcându-l aerostat. Atunci îl pândește primej-

dia fie să se spargă în aer (cu schizofrenia), fie să se prăbușească (cu mândria) și să se facă bucățele. De aceea cunoașterea va trebui să fie urmată de frica lui Dumnezeu și să meargă împreună cu lucrarea practică, pentru ca să existe astfel un echilibru. Cunoașterea seacă vatămă.

Când intră egoismul la mijloc și vorbesc ca să fiu admirat pentru cugetările mele cele bune, atunci intră în acțiune legile duhovnicești ca să-mi revin. Când însă lucrul acesta se face mereu, deranjează. Dacă un fir de păr intră o dată în ochi, îl irită puțin. Dar dacă intră mereu pricinuieste o iritație mare. Așa și aici se produce o iritație duhovnicească. Atunci când un om este inteligent și face o lucrare cu ușurință, trebuie să se topească de recunoștință înaintea lui Dumnezeu și să-I mulțumească zi și noapte pentru că i-a dăruit inteligență și a putut face acea lucrare fără să se ostenească. Iar dacă nu-I mulțumește, aceasta dovedește o mare nerecunoștință.

– Dar dacă are părerea că nu izbutește nimic?

– Atunci înseamnă că-l ispitește aghiuță din partea potrivnică. A fost întrebată odată cămila: „Ce-ți place mai mult, urcușul sau coborâșul?”. Și aceea a răspuns: „Ce, drumul drept s-a pierdut?”⁹

Este mai bine pentru cei ce nu au minte. Nouă ni s-a dat minte ca să facem ceea ce este mai bine, însă noi ce facem? Ni se va cere să dăm seama pentru aceasta. Cum le iconomisește Dumnezeu! Cei cărora nu le merge mintea sunt bucuroși, iar în cealal-

⁹ Prin pilda aceasta Starețul recomandă ca în viața duhovnicească să se urmeze drumul drept (calea de mijloc).

tă viață vor fi mai bine. Însă cei ce au minte multă se chinuiesc.

– Părinte, în cealaltă viață bolnavii mintali vor fi într-o stare bună, nu vor fi ca și acum?

– În cele din urmă se va face terci și mintea cea multă și mintea cea puțină. Căci acolo în Cer va fi numai cugetare. În Cer, teologii sfinți nu vor fi într-o stare mai bună în ceea ce privește cunoașterea lui Dumnezeu decât cei care au fost bolnavi mintali în această viață. Poate că celor de pe urmă Dumnezeu Cel drept le va da ceva mai mult, deoarece au trăit aici lipsiți de cugetare.

Să întrebuițăm corect mintea

– Părinte, de ce adesea spuneți că instruirea este o posibilitate bună pentru monahism?

– Ascultă! Se poate ca unul cu știință de carte, înțelegând un text patristic pe care îl citește și străduindu-se puțin, să sporească repede. Însă unul fără carte va spori greu dacă nu are evlavie. Cel fără carte trebuie să ajungă să aibă trăiri și experiențe dumnezeiești, ca prin ajutorul acestora să înțeleagă apoi cele citite. În timp ce acela care este cultivat repede va spori dacă se va strădui puțin. Ajunge numai să-și pună mintea să lucreze. Să nu se lase prins numai de teorie și să fie furat de ea. Nu spun să dorească să cunoască tainele lui Dumnezeu cu mintea.

– Adică, Părinte, să-și folosească mintea sa împotriva patimilor?

– Nu numai aceasta, ci să privească și mai departe. Să vadă binefacerile lui Dumnezeu și toată creația, pentru care să-L slavoslovească și să-I mulțumească. Vezi, mai întâi Avraam L-a căutat pe Dumnezeu și după aceea Dumnezeu pe Avraam.

– Cum adică?

– Tatăl lui Avraam a fost închinător la idoli; adora idoli. Avraam a văzut toată zidirea și și-a făcut probleme de conștiință pentru faptul că adora pe idoli cei neînsuflețiți și și-a spus în sine sa: *Nu se poate ca acești idoli, aceste lemne să fie dumnezei și să fi creat lumea aceasta. Cine a făcut cerul, stelele, soarele etc.? Trebuie să aflăm pe adevăratul Dumnezeu, în El să cred și Lui să mă închin.* Atunci Dumnezeu i s-a descoperit, i-a spus: *Ieși din pământul tău și din rudenia ta*¹⁰, și l-a dus în Hebron, făcându-l pe Avraam cel mai iubit fiul al Său. Cel cu știință de carte, chiar dacă nu are evlavie, cu puțină smerenie și puțină nevoiță va spori, deoarece poate înțelege ușor. Iată, aici se petrece la fel ca la transmisiuni unde mă aflam. Atunci când m-au rânduie acolo, aparatele aveau câteva semne în engleză. Toți cei care erau cu știință de carte și știau și engleza, imediat le înțelegeau. Însă nouă, celorlalți, ne venea greu. Dar și teoria ce o învățam, ceilalți o înțelegeau repede, pentru că știau unele lucruri, în timp ce nouă ne venea greu și aici.

Omul trebuie să cunoască binefacerile lui Dumnezeu. Să înțeleagă cele care i s-au dat. Dar oare pentru ce ne-a dat Dumnezeu mintea? Ca să cercetăm, să studiem și să ne supraviețuim pe noi înșine. Dumne-

¹⁰ Fac. 12, 1.

zeu n-a dat oamenilor mintea numai ca să afle mijlocul cel mai rapid de a merge dintr-o țară în alta, ci ca să ne îngrijim de lucrul cel mai important și anume: cum să ajungem la destinația noastră, lângă Dumnezeu, în țara cea adevărată, în Rai.

Câte binefaceri nu a făcut Dumnezeu poporului lui Israel! Câte semne! Câte fapte minunate! Însă atunci când Moise a întârziat să coboare de pe Sinai cu tablele legii, cu cele zece porunci ale lui Dumnezeu, poporul și-a dat aurul său ca să facă un vițel de aur și să i se închine¹¹. În epoca noastră nu există nici un om cu... minte de vițel. De aceea pentru unul cu carte nu se justifică faptul să nu înțeleagă care este lucrul corect. Dumnezeu a dat mintea ca omul să-L afle pe Creatorul său. Europeanii au amestecat mintea; s-au zăpăcit și se duc în prăpastie, pentru că au scos pe Dumnezeu din viața lor.

Sunt unii care, deși au toate condițiile ca să sporească, minte, inteligență etc., nu iau aminte la ceea ce le spui. De îndată ce faci aluzie la ceva, spun „am înțeles” și se grăbesc să te completeze. În Sfântul Munte vin copii foarte inteligenți. Arată că prind îndată ceea ce le spui, dar de fapt prind aerul, pentru că nu iau aminte. În timp ce alți copii cu mai puțină inteligență, iau aminte, așteaptă cu cuminenie să asculte cele ce urmează și le rămân în minte cele pe care le aud. Unii înțeleg multe, adună de aici și de acolo, se umplu de cunoștințe, dar nu fac nimic. Își netrebnesc mintea pe care le-a dat-o Dumnezeu, o fac terci. Au multă mândrie și nu lasă Harul lui Dumnezeu să-i

¹¹ Ieș. 32, 1-6.

adumbrească. În timp ce alții, care nu au multă minte, se smeresc mult. Îți spun: „Nu mă duce mintea” și întreabă din nou: „Cum ai spus?”, încercând apoi să pună în lucrare. În felul acesta adună Har și sporesc. De obicei omul smerit este erudit, în timp ce iubitorul de sine nu are cunoștințe, deoarece nu se smereste să întrebe. Marele Arsenie¹² era cel mai cultivat om din întregul Imperiu Bizantin. Împăratul Teodosie l-a avut dascăl la copiii lui, Arcadie și Onorie. Dar când a mers în pustie și a devenit monah, a stat lângă Avva Macarie cel necărturar și spunea: „Nici măcar abecedarul acestuia nu-l știu”.

– Părinte, cum ar putea cineva ca nu numai cu mintea să examineze lucrurile?

– Trebuie să folosească mintea corect. S-o folosească spre slava lui Dumnezeu, ca să afle pe Dumnezeu, iar nu ca să-și facă mintea sa Dumnezeu. Toți cei care au minte trebuie să fie sporiți duhovnicește. Să înțeleagă dintr-o singură privire. Atunci când cineva lucrează corect cu mintea sa, îl poate ajuta pe semenul său, altfel îl poate chinui. Îmi aduc aminte de o întâmplare. Am cunoscut un copil care a rămas orfan de tată, împreună cu trei frațiori mai mici. Deși mama lor s-a recăsătorit, orfanii n-au simțit dragoste nici de la mama lor, nici de la tatăl lor vitreg. Sărmanul, când a crescut, a început să lucreze. Odată a auzit că a murit cineva și a lăsat trei orfani. L-a durut de orfani și a spus femeii văduve: „Vrei să ne căsătorim și să trăim ca frații, ca să ajutăm pe copii?”. Aceea a primit. Acum trăiesc duhovnicește, citesc Viețile

¹² Pateric, Avva Arsenie.